

ELŐZETES JOGNYILATKOZAT

A 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről szabályozza az előzetes jognyilatkozatot. Ennek értelmében:

- Előzetes jognyilatkozatot téve a cselekvőképesség nagykorú személy későbbi, esetleges gondnokság alá helyezése esetére rendelkezhet személyi és vagyoni ügyei alakításáról, valamint a gondnok személyéről.
- Az előzetes jognyilatkozat nyilvántartásba vétele nem kötelező annak érvényességéhez, de a jognyilatkozat csak a törvény által megszabott alakban tehető.
- Az előzetes jognyilatkozat és a támogatott döntéshozatal bevezetése együttesen előrelépés a gondnoksági rendszer megújítása folyamatában.
- Az előzetes jognyilatkozat tételével jobban biztosítható a rendelkező akaratának, érdekeinek, emberi méltóságának tiszteletben tartása.

A Kormány 2013 szeptemberében benyújtotta a [T/12096. számú törvényjavaslatot a gondnokoltak és az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásáról](#). Tekintettel arra, hogy a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről új jogintézményként bevezeti az előzetes jognyilatkozat tételét, valamint, hogy annak hatályosulása szorosan kapcsolódik a cselekvőképesség korlátozásához; a törvényjavaslat indoklása szerint elengedhetetlen a gondnokoltak nyilvántartásának, valamint az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásának összehangolt, közös szabályozása. A javaslat elfogadása esetén hatályát veszti a gondnokoltak nyilvántartásáról szóló 2010. évi XVIII. törvény.

A magyar jogi szabályozás korábban csak a cselekvőképességet korlátozó/kizáró gondnokság alá helyezést ismerte el megoldásként, amennyiben a nagykorú személy ügyeinek viteléhez szükséges belátási képessége időszakosan, visszatérően, vagy tartósan csökkent, vagy teljes hiányzott. A belátási képesség hiányának okaként a korábbi szabályozás pszichés állapotot, szellemi fogyatkozást, szenvedélybetegséget; az új Ptk. összefoglalóan mentális zavart említ.

A nemzetközi egyezmények, így a Cselekvőképtelen Nagykorúak Jogi Védelméről szóló Európa Tanács Miniszteri Bizottságának [R \(99\) 4-es ajánlása](#), és a Magyarországon a [2007. évi XCII. törvénnyel](#) kihirdetett, Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) **paradigmaváltást jelentett a fogyatékoság megközelítésében.**

A fogyatékosággal élő embereket önálló életvitelre, saját döntésekre képes személyeknek tekintő Egyezmény az államok feladatául tűzte ki a fogyatékosággal élők emberi méltóságát és önrendelkezési jogát legmesszemenőbben figyelembevevő jogi környezet kialakítását.

Az új, segítő modell a cselekvőképesség lehetőleg érintetlenül hagyása mellett a **támogató intézkedéseket**, így az **előzetes jognyilatkozatot**, és a **támogatott döntéshozatalt** preferálja a gondnokság alá helyezéssel szemben. Az előzetes jognyilatkozat az Európai Unió több tagállamában, így például Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Csehországban már létező intézmény. Az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága 2012 őszén vizsgálta Magyarország jelentését, az Egyezményben meghatározott kötelezettségek teljesítése kapcsán. A Bizottság ajánlásában javasolta, hogy a Polgári Törvénykönyvvel és a kapcsolódó jogszabályokkal összefüggésben az ország teygen lépéseket a gondnokság intézményétől való eltérés irányába.

**AZ ELŐZETES JOGNYILATKOZAT
SZABÁLYOZÁSA**

A 2014. március 15-dikén hatályba lépő [2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről](#) (új Ptk.) – bár megtartotta a cselekvőképességet részben, illetve teljesen korlátozó gondnoksági rendszert –, két új, az érintett számára nagyobb döntési autonómiát biztosító intézményt is beemelt a szabályozásba:

- az előzetes jognyilatkozatot;
- a támogatott döntéshozatalt.

Míg a **támogatott döntéshozatal** a cselekvőképesség érintetlenül hagyása mellett a gondnokság alternatívájaként jelenik meg, addig az **előzetes jognyilatkozat** a még teljesen cselekvőképes nagykorú személy rendelkezése jövőbeni esetleges gondnokság alá helyezése esetére (pl. időskori mentális változások esetén).

Az új Ptk. értelmében az előzetes jognyilatkozatot tevő:

- **megnevezheti** azt az egy, vagy több személyt, akit gondnokául rendelni javasol;
- **kizárhat** egy vagy több személyt a gondnokok köréből; és
- meghatározhatja, hogy egyes személyes és vagyoni ügyekben a gondnok **milyen módon** járjon el.

Ez az „előzetes végrendelet” azonban csak akkor hatályosul, ha a nyilatkozatot tevő személy valóban cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá kerül.

Alaki követelmények: Az előzetes jognyilatkozatot közokiratban, ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratban vagy gyámhatóság előtt személyesen lehet tenni.

Nyilvántartás: Az előzetes jognyilatkozatot be kell jegyezni az előzetes jognyilatkozatok nyilvántartásába.

Az előzetes jognyilatkozat nyilvántartásba való bejegyzésének elmaradása az előzetes jognyilatkozat érvényességét nem érinti.

Hatályba lépés: Az előzetes jognyilatkozat életbelépéséről a bíróság rendelkezik a cselekvőképességet korlátozó határozatában. A gondnokság alá helyezésre irányuló eljárás során a bíróságnak a nyilvántartás alapján tájékozódnia kell arról, hogy az érintett személy tett-e előzetes jognyilatkozatot. Ha az előzetes jognyilatkozatban foglaltak a nyilatkozattevő érdekeivel kifejezetten nem ellentétesek, és a nyilatkozatban megjelölt személy alkalmas, és vállalja a gondnokság ellátását, a bíróság az előzetes jognyilatkozatot hatályba kell, hogy léptesse. A körülmények lényeges megváltozása esetén, az előzetes nyilatkozat hatályosulását követően is mód van az abban foglaltak felülvizsgálatára.

CIVIL SZERVEZETEK ÁLLÁSPONTJA

Civil szervezeteknek és független szakértőknek a Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány honlapján közzétett, az előzetes jognyilatkozat szabályozására vonatkozó [állásponjtja](#) szerint:

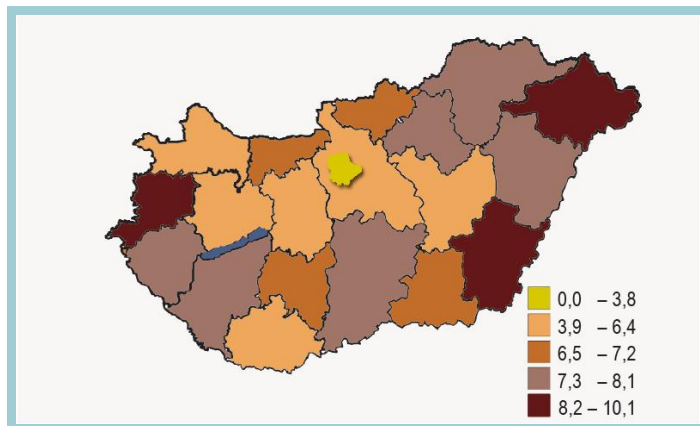
- az előzetes jognyilatkozat szabályozása nem felel meg a Fogyatékosággal Élő Személyek Jogairól szóló ENSZ Egyezmény által támasztott követelményeknek;
- a szabályozásnak arra a kiindulópontonra kell helyezkednie, hogy a fogyatékosággal élő személyeket az élet minden területén másokkal azonos alapon megilleti a cselekvőképesség;
- az előzetes jognyilatkozatok nem irányulhatnak a cselekvőképesség korlátozására vagy kizárására;
- az előzetes jognyilatkozat olyan biztosítékokat kell, hogy tartalmazzon, amelyek garantálják, hogy tiszteletben tartják az érintett személy jogait, akaratát és választásait, valamint egyéni autonómiáját.

- Javasolják továbbá, hogy előzetes jognyilatkozatot ne csak a későbbi cselekvőképesség korlátozás esetére lehessen tenni, valamint erős garanciák megteremtését a nyilatkozatban foglaltak érvényesülésére.

STATISZTIKA

A [Központi Statisztikai Hivatal adatai](#) alapján 2011-ben 53830 fő állt gondnokság alatt. Cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt a gondnokoltak 58,2 százaléka állt, míg korlátozó gondnokság alatt 41,8 százalék. Az ingatlan tulajdonos gondnokoltak száma 2011-ben meghaladta a 25000 főt. Az ezer nagykorúra jutó gondnokság alatt álló személy száma Budapesten a legalacsonyabb, 3,8 fő, míg az országos átlag ennek majdnem duplája, 7 fő.

Ezer nagykorúra jutó gondnokság alatt álló személy száma megyénkénti megoszlásban. 2011, KSH

Források:

- [2010. évi XVIII. törvény](#) a gondnokoltak nyilvántartásáról
- [2013. évi V. törvény](#) a Polgári Törvénykönyvről
- [A gondnoksági rendszer módosításának javasolt alapelvei](#) – ÉFOÉSZ, Budapest, 2007
- Fogyatékos személyek vagy fogyatékos jogok? – [A Magyar Fogyatékosügyi Caucus jelentése](#)
- Hadi Nikolett: A fogyatékos-sággal élő személyek alapjogai. Doktori értekezés – [PTE ÁJK: Pécs, 2013.](#)
- Jakab Nóra: A cselekvőképesség elméleti háttere és munkajogi kérdései - Doktori értekezés, [Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola](#), Miskolc, 2011
- Gurbai Sándor „A Bizottság aggodalmát fejezi ki: ENSZ ajánlások a magyar kormány számára a fogyatékos-sággal élő személyek jogait illetően – In: [Esély, 2012.6.](#)
- Az értelmi fogyatékos-sággal élők helyzetének jogi aspektusa és az új polgári törvénykönyv tervezete – ÉFOÉSZ, Budapest, 2008.
- A támogatott döntéshozatalról – [2013/28. Infojegyzet](#)
- Fogyatékos-sággal élő személyek – [2013/13. Infojegyzet](#)

Készítette: dr. Sárkány Viktória
Képviselői Információs Szolgálat

Országgyűlési Könyvtár

E-mail: infoszolg@parlament.hu
Intranet: <http://infoszolg.ogyk.hu>
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült. A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be. Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.